

VI. BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAFIE

Într-un an editorial, în general sărac în titluri excepționale, remarcând totuși acele apariții care ni s-au părut interesante.

Istorie universală

Începem cu două colecții „Construcția Europei” de la Polirom — Iași și Microsintezele de istorie de la Corint — București care și-au continuat existența cu o cadență a aparițiilor, absolut exemplară.

Din prima serie semnalăm:

Massimo Livi Bacci, *Populația în istoria Europei* (prima ediție, 1998). Volumul înfățișează o sumă de analize punctuale asupra principalilor factori care au determinat perioadele de expansiune, de stagnare sau de criză. Sunt cercetate de asemenea condiționările spațiale, alimentare, cele operate de microbi și epidemiile de ciumă și holeră. Într-un ultim capitol este analizată marea turnură demografică a secolului al XIX-lea și evoluțiile ce marchează sfârșitul secolului al XX-lea.

Leonardo Benevolo, *Orașul în istoria Europei* (prima ediție, 1993). Opinia autorului este că orașele s-au născut odată cu Europa și într-un fel au determinat apariția acesteia. Demersurile sale se îndreaptă spre prezentarea cadrului fizic al orașului, singurul care are caracter de permanență și permite citirea istoriei în secțiuni din antichitate, și până în secolul nostru.

Josep Fontana, *Europa și fața oglinzii* (prima ediție, 1994). Cartea s-a născut din dorința celui ce a scris-o de a dovedi că europenii au privit lumea printr-o oglindă deformată, singura care le-a permis să-și afirme superioritatea asupra sălbaticului, primitivului sau orientalului. Demontarea acestei viziuni ne poate aduce și surpriza de a constata că nu toate schimbările aduc binele și că fiecare nouă etapă a istoriei nu este automat purtătoarea progresului.

Werner Rösener, *Țăranii în istoria Europei* (prima ediție, 1993). Convingerea autorului, ferm exprimată în această carte este că întreaga istorie a Europei stă pe umerii țăranilor; ei au pus temelile civilizației europene, ei au produs hrana satului și orașului și au constituit partea cea mai numeroasă a populației. Realitatea socială a fost marcată secole de-a rândul de formele vieții țărănești, vom urmări deci istoria acestor categorii sociale din zona Evului Mediu până dincolo de porțile societății industriale moderne.

Hagen Schulze, *Stat și națiune în istoria europeană* (prima ediție, 1994). Autorul își propune redefinirea a două concepte „stat” și „națiune” supuse în ultimele două secole unei interminabile evaluări. Desigur la întrebări foarte pertinente de genul „cum s-a format?” sau „de ce se bucură de atâta succes?” istoricul nu poate răspunde decât făcând bilanțul unui mileniu de istorie la capătul căruia se poate observa că statele naționale revin în actualitate și că Europa unită a viitorului nu se poate realiza decât respectând entitățile etnice, lingvistice și regionale.

În seria Microsinteze, editura Corint a publicat:

Bertrand Lançon, *Constantin cel Mare*, evidențiat pentru unificarea Imperiului Roman, fundamentarea pe creștinism a ideologiei oficiale, întemeierea Constantinopolului și o largă politică de reformă.

Roger Dufraisse, *Napoleon*, o sinteză a epocii dominate de marele împărat și **Paul Quichonnet**, *Istoria Italiei*, **Philippe Rondot**, *Istoria Irakului* (prima ediție, 1979; ediția adusă la zi, 1995) afectează cel mai mare spațiu secolului al XX-lea și cu deosebire perioadei Sadam Hussein; **Fr. Charles Mougel**, *Marea Britanie în secolul al XX-lea*, o țară care s-a remarcat prin alianța neclintită cu SUA și prin modul în care a știut să apere democrația; **Jacques Portes**, *Istoria SUA după 1945*, o excelentă sinteză, bine documentată agreabilă și accesibilă; **Michel Vie**, *Japonia contemporană* un fenomen complex dominat de o modernitate multiplă care evoluează însă, pe fondul unei tradiții niciodată abandonate; **Ali Merad**, *Islamul contemporan*, unde găsim capitole despre loialitate, democrație, naționalismul arab și fundamentalismul islamic; **Henri Grimal**, *Commonwealth-ul*, o lucrare care dezvoltă teza că această comunitate nu a păstrat moștenirea politică a vechiului Imperiu colonial, ci doar civilizația acestuia. Limba și cultura engleză au continuat să fie prețuite iar legăturile intelectuale s-au păstrat atât în vechea metropolă, cât și cu statele membre. **J. Claude Redonnet**, *Australia*, o incursiune în istorie, dar și în prezentul unui continent și al unei civilizații; **K. Kyçyku**, *Istoria Macedoniei*, prezintă în mod clar dezvoltarea istorică milenară într-un teritoriu aflat în inima balcanilor; **Sorin Mitu**, *Istoria Asiei moderne, de la marile descoperiri geografice la primul război mondial*: conferențiarul Universității clujene revine cu o carte despre realitățile unei lumi, în general, puțin cunoscută europenilor. Tradiții milenare în care se împletesc religiile străinii sau filosofii devenite moduri de viață în confruntarea cu o modernitate impusă de marile puteri coloniale, care i-au disputat teritoriile și au încercat să și-le încorporeze. Încheiem cu lucrarea lui **Pierre Riche**, *Europa barbară din 476 până în 774*, (apărută la Editura Corint) trei secole de istorie decisivă pentru continentul nostru, timp în care după marile invazii se instalează principalele regate germanice care păstrează multe dintre tradițiile romane. Biserica romană se amestecă în treburile barbarilor, care în secolul al VIII-lea ajunge la o înțelegere cu regii franci care va hotărî destinul Occidentului.

Istoria Românilor

Enciclopedia istoriei politice a României, 1859–2002, elaborată sub redacția lui Stelian Neagoe; Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale este structurată numai pe date și fapte, pe evenimente și personalități eminate politice. Sunt cuprinse date despre cucerirea puterii; răscoale, revoluții, lovituri de stat, războaie, construcția statului național unitar, evoluția regimului politic și a formei de stat, dinamica guvernului, radiografia cât mai obiectivă a perioadei 1948–1989.

Sub semnătura **Paulei Scalcău**, Editura Omonia a publicat volumul *Grecii din România și tot aici un colectiv de cercetători și universitari ne înfățișează O cronologie a relațiilor româno-elene, de la geto-dacii din antichitate până în 2003*.

Seria memorialistică s-a completat cu câteva scrieri de valoare. Astfel a văzut pentru prima oară lumina tiparului volumul lui **Constantin Boerescu**, *Memorii de campanie 1877–1878* scrise între 1878–1882 editate la Corint. Autorul a participat ca sublocotenent la operațiunile militare, în special lucrări de geniu în zonele Grivița, Rahova, Vidin, a ajuns general de brigadă în 1906 și a decedat la 61 de ani în 1915.

Editura Albatros a tipărit *Însemnările zilnice*, din 1920 ale **Mariei, regina României**, din care reținem următoarea însemnare „Lipsa mea de teamă și o anume calitate de a nu manifesta niciodată oboseală și nici descurajare i-au făcut pe oamenii de toate felurile, importante sau mărunte, bărbați sau femei, să conteze pe mine într-un moment de criză, și să-mi ceară ajutorul...” Tot *Însemnări zilnice* dar acestea din urmă ale lui Constantin Argetoianu ajunse acum la al VI-lea volum (ianuarie – iunie 1939) a publicat editura Machiavelli.

S. Turcuș și Veronica Turcuș, *Ordinul cisternician în Transilvania medievală*, România Press, înfățișează întemeierea și evoluția ordinului, principalele sale instituții, expansiunea și evident istoria.

Constantin Rezachiveci, *Rolul românilor în apărarea Europei de expansiunea otomană, secolele XIV–XVI*, Albatros, 2001. Investigarea de față prezintă cele mai semnificative aprecieri românești și străine, multe de un real prestigiu, asupra rolului jucat de români în protejarea civilizației europene, în cadrul politico-militar al vremii respective, mărturii care dau o nouă dimensiune istoriei noastre. Principalele capitole ale lucrării tratează, expansiunea otomană spre Dunăre, „Zidul” românesc, românii și societatea europeană în fața primejdiei otomane la sfârșitul secolului al XIV-lea și în secolul al XV-lea, statele „tampon” românești, rolul Țărilor Române în cadrul încercărilor europene de stăvilire a înaintării otomane în secolul al XVI-lea.

George Jewsbury, *Anexarea Basarabiei la Rusia, 1774–1828*, Polirom, 2003. Autorul, specialist în istoria Rusiei, actualmente profesor la Universitatea din Oklahoma, își explică astfel demersul: prezentul studiu debutează în anul 1774, când Rusia începea să-și folosească tot mai mult partizanii din Principatele

Române și se încheie în 1828, când în Basarabia au fost impuse legile și regulamentele rusești și a fost suprimată autonomia locală, de care se bucuraseră până atunci românii. Acești 54 de ani ne oferă deci într-un cadru delimitat, într-o arie geografică restrânsă posibilitatea de a studia procesul continuu de expansiune a Rusiei.

Florin Constantiniu, *Diplomații români și devierea de dreapta*, Tritonic care prezintă și interpretează ședința organizației PMR de la Ministerul de Externe din zilele de 12, 13 și 16 iunie 1952.

Semnalăm de asemenea o ediție anastasică.

Constantin Erbiceanu (1838–1913), *Cronicari greci care au scris despre români în epoca fanariotă (1888)*, Editura Cronica, București.

În primăvara anului trecut, într-o după amiază călduroasă de la sfârșitul lui mai, asistăm în cadrul generos al târgului de carte Bookarest la lansarea unei noi edituri DominoR. Erau atunci „aruncate” pe piață două titluri: unul consacrat primei ediții a concursului Eustory finalizată în decembrie 2000 cu premiera celor mai buni la Palatul Cotroceni și în colecția atât de incitant numită *Innovatio Historiae*, o culegere de studii cu titlul „Exerciții întru cunoaștere” consacrată societății și mentalităților cu noi abordări istoriografice având drept coordonatori pe Mirela Luminița Murgescu și Simion Câlția. Autorii, în bună măsură tineri se apleacă asupra celor 1000 de chipuri ale orașului, propagandei și imaginarului și noilor concepte și metode. Este incontestabil că avem de a face cu o nouă și încurajatoare abordare a istoriei, regândirea temelor tradiționale și extinderea câmpului istoriografic cu ajutorul unor noi teme și direcții de cercetare.

Între timp DominoR și-a continuat activitatea și cu plăcută surpriză am constatat că numărul publicațiilor sale a crescut semnificativ cu câteva reeditări de prestigiu. **Armand Călinescu**, *Noul regim*, (cuvântări) 1938–1939; **Gh. Bezziconi**, *Călători ruși în Modova și Muntenia*; două scrieri ale lui **H. Stahl** *Cu parlamentul în URSS* (evident în timpul primului război mondial și nu în URSS ci în Rusia sovietică) și *Schițe parlamentare*.

R. Rosetti, *Istoria artei militare a românilor până la mijlocul secolului al XVII-lea*, Corint. Este reeditarea unei lucrări clasice, din păcate apărută în 1947 când valoarea ei nu a putut fi corect prețuită. Remarcăm o apreciere a autorului „românii au avut o artă militară proprie și această carte este o expunere despre arta militară și despre evoluția ei expunere întemeiată pe faptele anumitor războaie și pe tot ce avem azi ca documente.”

În fine **Stelian Neagoie**, *Istoricii români de azi*, *Mică enciclopedie*, *Machia-velli* cuprinde 33 de portrete de la Eliza Campus (în 1908) la Eugen Denize (1954) înfățișându-le biografia, direcțiile de cercetare științifică, cărțile de autor și în colaborare, culegerile de studii, volumele de documente, bibliografia, apartenență, alte activități profesionale, adresa etc.

Încheiem lista noastră bibliografică, trecând în revistă câteva publicații ale colegilor din Societatea de științe istorice.

Mihai Cotenescu, distins profesor, arhivist și cercetător, a tipărit în 2003 două cărți la editura Agora din Călărași. Lucrarea *Aportul marilor personalități politice la dezvoltarea agriculturii în Bărăgan în perioada interbelică* este la origine o teză de doctorat susținută de autor la începutul anilor 90 călduros recomandată de profesorul Ioan Scurtu drept „o cercetare aproape exhaustivă a surselor” și „o contribuție originală în plan istoriografic”. În volum sunt remarcate raporturile partidelor politice cu agricultura, contribuția personalităților politice la întoarcerea progresului tehnic, la cercetarea zootehnică, la dezvoltarea puericulturii și amenajărilor silvice. Anexa cuprinde un fișier monografic, mai multe hărți în temă și bibliografie. Tot în anul trecut dar de data aceasta într-un colectiv profesorul Mihai Cotenescu a realizat monografia municipiului Călărași, lucrare ambițioasă patronată de primăria localității și prilejuită de aniversarea 170 de ani de viața urbană. De la cadrul natural-geografic la viața social-politică și economică, la evoluția demografică, învățământ, sănătate, viața cultural-artistică, moral-religioasă, sportivă, instituții militare și personalității de prestigiu, totul își găsește locul în paginile cărții. Aș da curs totuși, unei nedumeriri. De-a lungul anilor am cunoscut bine învățământul din Călărași și m-am aflat în câteva rânduri în compania câtorva profesori de excepție. Mă așteptam ca măcar o parte din ei să-și găsească locul în monografie. Surpriza, după 1948 la Călărași se înmulțesc școlile, dar dispar cu totul dascălii.

Pentru că e vorba de o practică generală, mi se pare totuși corect să ne asumăm stabilirea unei ierarhii cu toate riscurile ulterioare (de altfel, încât fie spus, din lista personalităților, doar două se mai află cu viața, iar cea mai tânără a împlinit 63 de ani).

Nicu Pohoăț a publicat la Editura Cavallioti o amplă monografie consacrată raporturilor României cu Tripla Înțelegere în perioada 1907–1914. Avem acum lucrarea care înfățișează detașarea treptată a țării noastre de Puterile centrale, alianță oportună la sfârșitul secolului al XIX-lea în contextul deteriorării relațiilor cu Rusia și apropierea treptată de Antantă gruparea politică, care a garantat României realizarea idealului național. Capitolele cărții urmăresc constituirea Triplei Înțelegeri și implicațiile sale asupra politicii externe a țării noastre, raporturile cu Tripla Înțelegere în perioada 1907–1912, în timpul primului război balcanic și al conferinței de pace care a urmat în fine în vremea celui de al doilea război balcanic și în scurtul răstimp de până la declanșarea prime conflagrații mondiale. O bibliografie aproape exhaustivă în ce privește lucrările generale și speciale însoțește lucrarea.

Primum de la Muzeul Militar Național prima lucrare din colecția „Dorobanțul” care-și propune să înfățișeze istoria militară dintr-un unghi inedit precarum; istoricul unor arme și corpuri de trupă, descrierea uniformelor, echipamentului, armamentului, drapelurilor etc, este, într-un volum de 80 de pagini cu o ilustrație bogată.

Cornel Scafeș, Horia Șerbănescu, Corneliu Andonie și Ioan Scafeș s-au asociat pentru a ne înfățișa *Armata română în vremea lui Alexandru Ioan Cuza*

(1859–1866, la editura Total Publishing. Sunt trecute în revistă: organizarea armatei, echipamentul, armamentul, drapelele, decorațiile și alte însemne, într-o epocă plină de schimbări benefice pentru oștirea română. Sinteza este însoțită de fotografii, scheme și mai multe planșe prima consacrată chiar prințului și statelor sale majore.

Mihail M. Andreescu a publicat un volum dedicat complexului Slobozia domnească dominat de biserica ridicată aici în anii 1664–1665 de Radu Leon în amintirea victoriei reputeate în acești locuri în urmă cu mai bine de 30 de ani de tatăl său Leon Tomșa asupra unor boieri pribegi care-l aduceau domn pe Matei Basarab. Cum prea adesea se întâmplă în istorie, învingătorul a fost mazilit, iar învinsul, e drept după o altă bătălie, de data aceasta câștigată, i-a luat locul. Aceste întâmplări de mult trecute au prilejuit însă ctitorirea acestui monument, printre puținele pe care Bucureștii le mai păstrează însă din timpuri atât de îndepărtate. Colegul nostru, sfătuit de soția sa, prematur dispărută dintre noi s-a aplecat asupra istoricului și colecției de documente din arhiva bisericii pe care le-a cercetat și transcris în ultimii ani. A rezultat această carte care atrage atenția nu doar asupra trecutului unui monument, pe lângă care trecem în fiecare zi la intersecția bulevardelor Dimitrie Cantemir și Mărășești ci și asupra vieții mahalalelor bucureștene în ultimele două secole.

Încheiem cu o lucrare mai specială, acum la a doua ediție, ceea ce probează succesul ei. Doi profesori buzoieni, **Relu Stoica și Doina Ciobanu** au avut ideea de a aduna sub titlul *Din istoria anecdotică a poporului român 144 de glume comentate de la geto-daci la Adrian Năstase*. Mi se pare un demers, a cărui oportunitate este subînțeleasă. Am constatat cu toții, că de multe ori personaje și evenimente istorice sunt mai ușor reținute și înțelese dacă sunt asociate unei glume. Recomandăm deci publicația editurii Carminis tuturor colegilor, fie pentru propria lor lectură, fie pentru detensionarea unor lecții supraîncărcate, de care programele și manualele de istorie nu duc lipsă.

În fine, un titlu de ultimă oră, o culegere de documente reflectând *Istoria Curții de conturi în 1864 până în 2004* realizată de **Bogdan Murgescu, Ion Buciu, Florin Sora**, cu un cuvânt înainte de Dan Drosu Saguna și un studiu introductiv de Bogdan Murgescu.

Lucrarea cuprinde o sumă de izvoare de tip memorativ plus surse referitoare la aspecte concrete din activitatea curții (organizată potrivit legii lui Cuza, promulgată la 24 ianuarie 1864, desființată la 1 decembrie 1948, reorganizată sub forma unei Curți supreme de control, 1973–1989; refăcută prin legea din 9 septembrie 1992, și-a început activitatea la 1 martie 1993) la care se adaugă unele aspecte controversate, care pun în valoare nu doar aspectele pozitive.

În anexe se dă o listă a conducerii Curții de conturi în perioada 1993–2003 și o alta cu (prim) președinții Curții de conturi. Să remarcăm și că este prima publicație a Comisiei pentru Istoria Economică și Socială, înființată în vara 2003.